

Sygn. akt II CSK 331/06

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 5 grudnia 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Barbara Myszka

SSN Tadeusz Żyznowski (sprawozdawca)

Protokolant Anna Banasiuk

w sprawie z powództwa J. C. i in. ,
przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej Lokatorsko - Własnościowej "J."
o uchylenie uchwał,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 5 grudnia 2006 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 16 marca 2006 r.,

oddala skargę kasacyjną i zasądza od pozwanej Spółdzielni na rzecz powodów kwotę 630 zł (sześćset trzydzieści złotych) kosztów postępowania za instancję kasacyjną.

Uzasadnienie

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej i w uzasadnieniu tego wyroku przytoczył aprobowane ustalenia Sądu pierwszej instancji z których wynika, że dnia 12 lutego 2004 r. grupa członków Osiedla „B.” wystąpiła do Rady Nadzorczej o zwołanie w trybie pilnym Zebrania swojej Grupy Członkowskiej oraz umieszczenie w porządku obrad punktów dotyczących odwołania dotychczasowych członków organów Spółdzielni i powołanie w ich miejsce nowych. W odpowiedzi Rada Nadzorcza poinformowała, że nie znajduje żadnych powodów, aby przychylić się do wniosku o zwołanie nadzwyczajnych zebrań grup z proponowanym porządkiem obrad.

W piśmie z dnia 3 kwietnia 2004 r. powód B. H. ponownie zwrócił się o zwołanie Zebrania Grupy Członkowskiej. W odpowiedzi Rada ponownie stwierdziła, że nie ma obowiązku uwzględnienia wniosku. W dniach 31 maja i 15 czerwca 2004 r. odbyło się Zebranie Grupy Członkowskiej Osiedle „B.”. Zebranie otworzył Przewodniczący Rady Osiedla – J. S. Następnie dokonano wyboru Przewodniczącego Zebrania, którym został powód B. H. Przewodniczący zebrania zarządził przegłosowanie nowego uzupełnionego porządku obrad. Na 202 głosujących 144 członków było za uzupełnieniem porządku obrad.

Następnie przystąpiono do głosowania nad odwołaniem dotychczasowych członków organów Spółdzielni. Z uwagi na późną porę obrady zostały przerwane i kontynuowane w dniu 14 czerwca 2004 r. Jednakże Komisja dalej obliczała oddane głosy. Po zakończeniu liczenia Przewodniczący odczytał wyniki, zgodnie z którymi odwołano w całości Radę Osiedla, odwołano 5 członków Rady Nadzorczej, a z delegatów na Zebranie Przedstawicieli nie odwołano tylko [...]. Po ogłoszeniu wyników pozostałe na sali obrad osoby rozeszły się. Na początku II części Zebrania, które odbyło się w dniu 15 czerwca 2004 r. stwierdzono obecność 153 osób. Podczas obrad dokonano wyboru nowych członków Rady Osiedla, Rady Nadzorczej i 28 przedstawicieli na Zebranie Przedstawicieli. Zarówno odwołanie dotychczasowych członków organów Spółdzielni, jak i powołanie nowych zostało przyjęte przytłaczającą większością głosów. Z regulaminu zebrań grup

członkowskich wynika, że w zebraniu grupy uczestniczą członkowie Spółdzielni zamieszkali na terenie objętym działaniem danej grupy oraz członkowie, których lokale użytkowe znajdują się na tym terenie. Zgodnie z § 3 ust. 1 tego regulaminu zebranie może obradować i podejmować uchwały jedynie w sprawach objętych porządkiem obrad, podanym członkom do wiadomości. Taką treść § 3 regulaminu uzyskał dopiero na podstawie uchwały Rady Nadzorczej z dnia 24 marca 2004 r. W odpowiedzi na zapytanie pozwanej Spółdzielni Związek Rewizyjny Spółdzielni Mieszkaniowej RP w Warszawie wyraził opinię, że w Zebraniu Przedstawicieli powinni wziąć udział przedstawiciele odwołani przez Zebrania Grup Członkowskich, jak też przedstawiciele nowo wybrani. Pod głosowanie Zebrania Przedstawicieli powinien być poddany wniosek o uchylenie uchwał Zebrań Grup Członkowskich. Jednocześnie Związek wypowiedział pogląd, że jeżeli regulamin zebrań grup członkowskich wprowadza postanowienie, zgodnie z którym zebranie może obradować i podejmować uchwały jedynie w sprawach objętych porządkiem obrad, to regulamin ten powinien zawierać także postanowienia umożliwiające członkom grupy członkowskiej założenie wniosku o uzupełnienie porządku obrad analogicznie jak to przewiduje art. 40 § 2 prawa spółdzielczego dla walnego zgromadzenia bądź zebrania przedstawicieli. Zarząd pozwanej Spółdzielni poinformował nowo wybranych przedstawicieli o zajęciu ostatecznego stanowiska w sprawie ważności ich wyboru i każdemu z nich wręczył mandat umożliwiając uczestnictwo w Zebraniu Przedstawicieli. W dniu 30 czerwca 2004 r. odbyło się Zebranie Przedstawicieli Członków pozwanej Spółdzielni, na które zaproszono zarówno przedstawicieli odwołanych przez Zebrania Grup Członkowskich Osiedla „B.” jak i nowo wybranych. Wydano mandaty ponumerowane od 1 do 100, przy czym 35 w podwójnej liczbie (dla starych i nowych przedstawicieli). Tak sformułowane gremium podjęło uchwałę następującej treści: „Po zapoznaniu się ze stanowiskiem Związku Rewizyjnego Spółdzielni Mieszkaniowych RP w Warszawie z dnia 24.06.2004 r. oraz informacją Rady Nadzorczej i Zarządu Spółdzielni z dnia 28.06.2004 r., wskazującej na naruszenie prawa przy podejmowaniu niżej opisanych uchwał, zebrani postanawiają uchylić podjęte w maju i czerwcu 2004 r. uchwały zwyczajnych Zebrań Grup Członkowskich Osiedli B. i S. dotyczące odwołania i powołania przedstawicieli na Zebranie Przedstawicieli oraz członków

Rady Nadzorczej i Rad Osiedli". Przed głosowaniem wskazanej wyżej uchwały salę obrad opuścili nowo wybrani delegaci z Osiedla „B.”, a po głosowaniu również nowo wybrani delegaci z osiedla „S”. W dalszej części obrad Zebranie podjęło liczne uchwały a wśród nich:

- uchwałę nr 3/2004 w sprawie zatwierdzenia sprawozdania finansowego za rok 2003,
- uchwałę nr 4/2004 w sprawie udzielenia absolutorium członkom Zarządu Spółdzielni,
- uchwałę nr 5/2004 w sprawie oznaczenia najwyższej sumy zobowiązań,
- uchwałę nr 6/2004 w sprawie przyjęcia do realizacji wniosków wynikających z przeprowadzonej lustracji Spółdzielni,
- uchwałę nr 7/2004 w sprawie zmian w regulaminie Zebrania Przedstawicieli Członków,
- uchwałę nr 8/2004 w sprawie zmian w Regulaminie Rady Nadzorczej,
- uchwałę nr 9/2004 w sprawie zbycia własności określonych działek.

Sąd pierwszej instancji uznał powództwo za zasadne i wskazał, że stosownie do nowego brzmienia § 3 ust. 1 tego regulaminu zebranie może obradować i podejmować uchwały jedynie w sprawach objętych porządkiem obrad ustalonym przez Zarząd Spółdzielni. Jednocześnie tenże Sąd stwierdził, że regulamin nie przewiduje dla członków – a właściwie pozbawia ich – możliwości skutecznego wnioskowania o uzupełnienie porządku obrad w sytuacji gdy statut pozwanej Spółdzielni nie zastrzega, aby warunkiem odwołania przedstawiciela, czy też obradowania w innych sprawach, było ujęcie danej kwestii w porządku obrad zebrania grupy członkowskiej. Dlatego – zdaniem Sądu - Zebranie Grupy Członkowskiej Osiedla „B.” - mogło zgodnie ze statutem - zmienić porządek obrad określony przez Zarząd Spółdzielni i wprowadzić do niego sprawę odwołania dotychczasowych i powołania nowych przedstawicieli. To samo dotyczy Zebrania Grupy Członkowskiej Osiedla „S”. Unormowanie zawarte w § 3 regulaminu zebrań grup członkowskich jako nieważne (art. 58 § 1 k.c.), bo sprzeczne ze statutem i przywołanymi wyżej przepisami Prawa spółdzielczego, nie mogło pociągać za sobą

żadnych skutków prawnych. Zatem zdaniem Sądu I instancji Zebrania Grup Członkowskich Osiedla „B.” i „S.” ważnie dokonały odwołania i wyboru nowych przedstawicieli w liczbie 35.

W ocenie Sądu I instancji, zebranie przedstawicieli odbyte 30 czerwca 2004 r., które podejmowało zaskarżone uchwały, dopuściło się tak rażących i istotnych - omówionych wcześniej - uchybień, że mogły mieć one wpływ na treść tych uchwał.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego trafne jest stanowisko Sądu I instancji, iż zebranie grupy członkowskiej mogło skutecznie odwołać dotychczasowych przedstawicieli na Zebranie Przedstawicieli i powołać w ich miejsce nowych, nawet jeśli ta kwestia nie była objęta porządkiem obrad. Sąd ten odwołał się do art. 5 § 1 ust. 7 prawa spółdzielczego, który stanowi, że zasady i tryb wyboru oraz odwoływania członków organów spółdzielni winien określać statut. Jednakże statut pozwanej Spółdzielni nie przewiduje żadnych obiektywnych przesłanek odwołania przedstawiciela, jak również nie reguluje w żaden sposób procedury odwołania. Oznacza to, że w braku takich postanowień w statucie, odwołanie przedstawiciela nie wymaga uzasadnienia i może nastąpić w każdym czasie. Te uprawnienia zebrania grupy członkowskiej przyznane przez statut nie mogą być ograniczone przez regulamin, który jest aktem niższego rzędu i nie może pozbawiać członków Spółdzielni uprawnień przyznanych im przez przepisy prawa spółdzielczego i statut. Uchwalenia statutu bądź jego zmiany dokonują sami członkowie na walnym zgromadzeniu bądź wybrani przedstawiciele na zebraniu przedstawicieli. Natomiast uchwalanie regulaminu zebrania grupy członkowskiej należy do kompetencji Rady Nadzorczej, a więc nie do samych członków spółdzielni, ale organu kontrolno - nadzorczego. Organ kontrolno - nadzorczy spółdzielni nie może w drodze regulaminu pozbawić członków praw, które przyznaje im statut spółdzielni. Jedynie statut może określać prawa i obowiązki członków spółdzielni (art. 5 § 1 ust. 5 prawa spółdzielczego). Jeżeli zatem statut przyznaje prawo odwołania przedstawiciela zebraniu grupy członkowskiej w każdym czasie i bez podania przyczyny (gdyż nie zawiera w tej mierze żadnych ograniczeń) to prawo to nie może zostać ograniczone w drodze regulaminu. Dlatego zdaniem Sądu Apelacyjnego słusznie uznał Sąd I instancji, że postanowienie § 3 ust. 1 regulaminu

zebrania grupy członkowskiej sprzeczne jest z art. 2, 5 § 1 ust. 5 i 7, 59 § 1 i § 2 ust. 1 prawa spółdzielczego oraz § 132 i 106 ust. 3 statutu. Przekreślałoby ono bowiem prawo członka spółdzielni do odwołania w każdym czasie na zebraniu grupy członkowskiej przedstawiciela na Zebranie Przedstawicieli. Wprowadzenie zebrań grup członkowskich służy umocnieniu demokracji wewnątrzspółdzielczej i ma umożliwić reprezentację interesów i obronę członków grupy członkowskiej wobec innych organów spółdzielni.

Postanowienia regulaminu - zawierające ograniczenia, stwierdzające że zebranie może obradować i podejmować uchwały jedynie w sprawach objętych porządkiem obrad podanym członkom do wiadomości, czyni – zdaniem Sądu Apelacyjnego – jedynie iluzorycznym prawo zebrania grupy członkowskiej do odwołania w każdym czasie swego przedstawiciela na zebraniu przedstawicieli. Zebrania grupy członkowskiej zwołuje bowiem zarząd (§ 131 ust. 3 statutu) i to on decyduje o porządku obrad a więc i o tym czy umieścić w porządku obrad sprawę odwołania przedstawicieli. Członkowie grupy członkowskiej pozbawieni zostaliby prawa zamieszczania w porządku obrad oznaczonych spraw (np. odwołania przedstawicieli), co gwarantuje im § 8 pkt 1 statutu. W praktyce w sytuacji gdy zarząd spółdzielni nie uwzględni wniosku członków grupy członkowskiej o wprowadzenie do porządku obrad danej grupy członkowskiej kwestii odwołania przedstawicieli, przekreśla tym samym możliwość odwołania przez zebranie grupy członkowskiej swego przedstawiciela w każdym czasie. Wbrew wywodom apelacji Sąd drugiej instancji potwierdził prawidłowość ustaleń w toku postępowania pierwszoinstancyjnego, że na zebraniu grupy członkowskiej osiedla „B.” w dniach 31 maja i 15 czerwca 2004 r. miały miejsce jedynie drobne uchybienia, nie mające wpływu na treść podjętych tam uchwał.

Skargę kasacyjną wniosła pozwana Spółdzielnia, w której zarzuciła naruszenie następujących przepisów prawa materialnego:

- 1.1. art. 2, art. 5 § 1 pkt. 5 i 7, art. 59 § 1 i § 2 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (tekst jednolity Dz. U. z 2003 r., nr 188, poz. 1848 ze zm.) poprzez ich błędną interpretację i przyjęcie, że przepisy te wskazują, iż wyłącznie materia statutową jest między innymi kwestia określenia sposobu

i warunków podejmowania uchwał przez Zebranie Grupy Członkowskiej, uregulowana w § 3 ust. 1 Regulaminu Zebrania Grup Członkowskich Spółdzielni Mieszkaniowej Lokatorsko-Własnościowej „J.”,

- 1.2. art. 35 § 5 ustawy z dnia 16 września 1982 r. (tekst jednolity Dz. U. z 2003 r., nr 188, poz. 1848 ze zm.) poprzez jego niezastosowanie, podczas gdy zgodnie z tym przepisem sposób i warunki podejmowania uchwał przez organy spółdzielni mogą zostać określone w regulaminach przewidzianych w statucie spółdzielni.

Wskazując na powyższe pozwana Spółdzielnia wnosiła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania z uwzględnieniem kosztów postępowania.

Powodowie w złożonej odpowiedzi na skargę kasacyjną wnosili o jej odrzucenie, ewentualnie oddalenie z zasądzeniem kosztów procesu za instancję kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozstrzygając o charakterze prawnym statutu i przedmiocie jego regulacji nie można pominąć – jak trafnie wskazały Sądy obu instancji - art. 5 prawa spółdzielczego. Wymienia on postanowienia, które powinien obligatoryjnie określać każdy statut (art. 5 § 1 pkt 1 – 8) a nadto stanowi, że statut powinien zawierać postanowienia, których wprowadzenia wymagają przepisy ustawy oraz może zawierać inne postanowienia. Statut może zatem konkretyzować i w niezbędnym zakresie indywidualizować podstawy prawne działalności spółdzielni respektując bezwzględnie obowiązujące przepisy ustawy. Spółdzielnia prowadzi działalność na podstawie ustawy – prawo spółdzielcze innych ustaw oraz zarejestrowanego statutu. Jest to wyraz dążenia prawodawcy aby statut będący najważniejszym aktem wewnętrznego prawa spółdzielczego był dostosowany do warunków i potrzeb każdej społeczności spółdzielczej. W myśl art. 5 § 1 pkt 7 pr. spółdzielczego zasady i tryb wyboru oraz odwoływania członków organów spółdzielni określa statut spółdzielni. W spółdzielniach o systemie przedstawicielskim, w których walne zgromadzenia zostały zastąpione przez

zebrania przedstawicieli członków - jednym z organów są zebrania grup członkowskich. Trafnie zatem Sądy obu instancji odwołały się do art. 59 § 2 ustawy spółdzielczej określającego ustawowy zakres uprawnień tych organów spółdzielni. Uprawnienia te obejmują wybieranie i odwoływanie przedstawicieli na Zebranie Przedstawicieli. Jednocześnie ustawa ta przewiduje możliwość określenia w statucie innych zadań oraz uprawnień zebrań grup członkowskich (art. 59 § 3). Sformułowanie art. 59 § 2 pkt 1 omawianej ustawy nie pozostawia swobody do kształtowania uprawnień grup członkowskich co do wybierania i odwoływania przedstawicieli na Zebranie Przedstawicieli. Natomiast art. 5 § 1 pkt 7 ustawy przesądza – jak to już wskazano – że postanowienia określające zasady i tryb wyboru oraz odwoływania członków organów spółdzielni muszą być zamieszczone w statucie. Ustawa określa zatem sferę stosunków, co do których istnieje obowiązek regulowania ich w statucie. Statut pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej w § 132 ust. 1 pkt 1 stwierdza, że do uprawnień zebrania grupy członkowskiej należy wybieranie i odwoływanie spośród członków danej grupy członkowskiej przedstawicieli na Zebranie Przedstawicieli. Nie zawiera postanowień określających procedury odwołania przedstawicieli ani też nie wskazuje przesłanek warunkujących skorzystanie przez zebranie grupy członkowskiej z prawa odwołania wybranych przedstawicieli na Zebranie Przedstawicieli. Nadanie uprawnienia do stanowienia statutu, określane w literaturze przedmiotu jako autonomia statutowa – niezależnie od innych i o zróżnicowanym charakterze spełnianych funkcji – statut zmierza do wyeliminowania swobody i dowolności w zakresie organizacji i funkcjonowania spółdzielni. Stanowi on bezpośrednią podstawę prawną dla organizacji i sposobu działania spółdzielni oraz jej organów a także kształtuje i konkretyzuje stosunki między członkami a spółdzielnią a nadto stosunki członków między sobą.

Jeżeli regulamin ma być prawem dla członków i organów, to musi on wynikać z delegacji statutowej. Z powyższego wynika, że nie nastąpiło – wbrew zarzutom skargi kasacyjnej – naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię przytoczonych powyżej przepisów w tym także art. 2 prawa spółdzielczego. Trafnie także Sądy obu instancji wskazały na różnice między

sposobem stanowienia statutu i regulaminu z właściwym podkreśleniem rangi statutu.

Skarga kasacyjna zarzucając naruszenie art. 35 § 5 prawa spółdzielczego dowodzi, że ustawodawca pozostawił spółdzielniom wybór aktu prawnego w którym uregulują kwestie związane z trybem zwoływania posiedzeń jej organów oraz sposobów i warunków podejmowania uchwał. W myśl powołanego przepisu, którego wykładnia jest rozstrzygająca o zasadności skargi kasacyjnej, tryb zwoływania posiedzeń organów spółdzielni w tym także zebrania grup członkowskich oraz sposób i warunki podejmowania uchwał przez te organy określa statut lub przewidziane w nim regulaminy tych organów. Takie przeniesienie w drodze delegacji do uregulowania spraw tam wymienionych nastąpiło do statutu lub przewidzianego w tym statucie regulaminu właściwego organu. Ustawa wyraźnie wskazała obszar regulacji statutowej lub regulaminowej i wykluczyła podział tej materii między statut i regulamin bowiem zakres przedmiotowy regulacji regulaminowej może stanowić tylko uzupełnienie statutu, który – jak to trafnie podkreślił Sąd Apelacyjny – został samodzielnie uchwalony. Skoro statut pozwanej Spółdzielni rozstrzygnął o wybieraniu i odwoływaniu spośród członków danej grupy członkowskiej przedstawicieli na Zebranie Przedstawicieli, to została wyłączona – w świetle powołanego art. 35 § 5 prawa spółdzielczego – regulacja w regulaminie bowiem kwestia ta została określona przez przepisy wyższego rzędu. Wprowadzona w § 3 ust. 1 regulaminu regulacja stwierdzająca, że zebranie grupy członkowskiej może obradować i podejmować uchwały jedynie w sprawach objętych porządkiem obrad w konfrontacji z odnośnymi postanowieniami statutu nie czyni tych regulacji w pełni jasnymi i czytelnymi dla członków Spółdzielni, co uprawnia do stwierdzenia, że równoległe funkcjonowanie tych przepisów nie zabezpiecza prawidłowego ich rozumienia i stosowania z uwagi na brak spójności.

Nie można zasadnie negować stanowiska Sądu Apelacyjnego stwierdzającego, że zakwestionowany przepis regulaminu nie może zmieniać sytuacji prawnej członka pozwanej Spółdzielni, któremu w myśl § 8 pkt 3 statutu

przysługuje prawo do udziału z głosem decydującym w zebraniu grupy członkowskiej oraz prawo żądania w trybie przewidzianym w statucie zwołania zebrania Przedstawicieli lub grupy członkowskiej i zamieszczenia w porządku ich obrad oznaczonych spraw. Stanowiska Sądów obu instancji i znajduje potwierdzenie – w powołanych przez te Sądy - postanowieniach statutu skarżącej Spółdzielni, który w § 131 ust. 3 stanowi iż to Zarząd Spółdzielni zwołuje, co najmniej raz w roku w pierwszym półroczu, zebranie grupy członkowskiej i Zarząd ustala porządek obrad. Trafnie skarga kasacyjna - z powołaniem się na § 131 ust. 4 statutu – wskazuje, że zebranie grupy członkowskiej może być ponadto zwołane na żądanie Rady Nadzorczej lub Rady Osiedla. Pozwana Spółdzielnia dowodzi, że Rada Nadzorcza i Rada Osiedla występując z wnioskiem do Zarządu o zwołanie zebrania grupy członkowskiej wskazuje w jakim celu ma być ten organ zwołany, a tym samym wyznacza jego porządek obrad. Ze wskazania celu zwołania organu skarżąca wysuwa wniosek i to w kategoriach oczywistości, że to wskazanie wyznacza porządek obrad. Niewątpliwie oznaczenie celu może wskazywać na ukierunkowanie czynności dla osiągnięcia określonego rezultatu wyrażającego się w postaci zmaterializowanej, albo też w formie stworzenia określonego stanu lub sytuacji zapewniającej poprawę warunków życia, czy eliminacji stwierdzonych wadliwości. Wskazanego celu nie można jednakże utożsamiać z przysługującym członkowi prawem żądania zamieszczenia w porządku obrad grupy członkowskiej - jak to stanowi powołany § 8 pkt 3 statutu - oznaczonych spraw. Ponieważ skarga kasacyjna nie wskazuje trybu i sposobu zrealizowania przez członka spółdzielni uprawnienia o którym stanowi powołany przepis statutu to, nie zachodzi potrzeba bliższej motywacji niepodzielonego twierdzenia skargi kasacyjnej, że prawo członka nie zostało ograniczone a postanowienie § 3 regulaminu ma charakter wyłącznie porządkowy.

Z powyższego wynika, że skarga kasacyjna nie ma uzasadnionych podstaw i dlatego podlega oddaleniu (art. 398¹⁴ k.p.c.) z zasądzeniem kosztów procesu za instancję kasacyjną (art. 398²¹, 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 zdanie pierwsze oraz art. 98 § 1 i § 3 k.p.c.).